

Вікторія РУДЕНКО

доктор економічних наук, доцент, Вінницький навчально-науковий інститут економіки ЗУНУ,
Вінниця, Україна, v.rudenko@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-4911-7600

Галина ПОГРІЩУК

доктор економічних наук, професор, Вінницький навчально-науковий інститут економіки
ЗУНУ, Вінниця, Україна, g.pohrishchuk@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6410-0594

АДМІНІСТРУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ

Вступ. Адміністрування державного боргу сьогодні є критично важливим для забезпечення безперебійного виконання боргових зобов'язань, прозорості фінансових операцій та мінімізації ризиків. Ускладнення боргових інструментів, підвищення вимог до інституційної спроможності держави та зростання значення довіри кредиторів перетворюють його у самостійну й актуальну складову ефективного управління державним боргом.

Мета – теоретично обґрунтувати сутність адміністрування як складової управління державним боргом та визначити його роль у забезпеченні ефективності боргової політики через розмежування стратегічного та оперативного рівнів і систематизацію складових адміністрування.

Результати. Аргументовано, що адміністрування державного боргу варто розглядати як функціонально автономну складову управління державним боргом, що забезпечує практичну реалізацію стратегічних та тактичних рішень держави. Воно охоплює сукупність регламентованих процедур, облікових, контрольних, планувальних та юридичних дій, спрямованих на своєчасне обслуговування, погашення та моніторинг боргових зобов'язань, підтримання боргової дисципліни та забезпечення боргової безпеки. Встановлено, що адміністрування державного боргу охоплює обліково-реєстраційну, прогнозно-планувальну, розрахунково-платіжну, інформаційно-аналітичну, контрольню-моніторингову та юридичну роботу. Ці складові забезпечують своєчасне обслуговування боргових зобов'язань, зниження ризиків, підвищення прозорості та підтримання фінансової дисципліни, беручи операційно-функціональним механізмом реалізації стратегічних рішень боргової політики. Запропоновано авторське визначення поняття “адміністрування державного боргу”.

Висновки. Обґрунтовано, що адміністрування державного боргу є функціонально автономною складовою управління, яка забезпечує практичну реалізацію стратегічних і тактичних рішень. Його ефективність визначає рівень боргової стійкості держави, якість управління ризиками та прозорість боргової політики, що створює основу для макрофінансової стабільності та підвищення довіри інвесторів.

Ключові слова: боргова політика держави, управління державним боргом, адміністрування державного боргу, боргові операції, боргова стійкість.

Табл.: 1, бібл.: 13.

Victoriia RUDENKO

Dr. Sc. (Economics), Assoc. Prof., Vinnytsia Education and Research Institute of Economics WUNU, Vinnytsia, Ukraine, v.rudenko@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0002-4911-7600

Halyna POHRISHCHUK

Dr. Sc. (Economics), Prof., Vinnytsia Education and Research Institute of Economics WUNU, Vinnytsia, Ukraine, g.pohrishchuk@wunu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0001-6410-0594

ADMINISTRATION AS A COMPONENT OF EFFECTIVE PUBLIC DEBT MANAGEMENT

Introduction. Public debt administration today is critically important for ensuring the smooth fulfillment of debt obligations, transparency of financial transactions, and minimizing risks. The complexity of debt instruments, increased requirements for the institutional capacity of the state and the growing importance of creditor trust turn it into an independent and relevant component of effective public debt management.

The purpose of the article is to theoretically substantiate the essence of administration as a component of public debt management and determine its role in ensuring the effectiveness of debt policy through the distinction between the strategic and operational levels and the systematization of the components of administration.

Results. It is argued that public debt administration should be considered as a functionally autonomous component of public debt management, which ensures the practical implementation of strategic and tactical decisions of the state. It encompasses a set of regulated procedures, accounting, control, planning and legal actions aimed at timely servicing, repayment and monitoring of debt obligations, maintaining debt discipline and ensuring debt security. It is established that public debt administration includes accounting and registration, forecasting and planning, settlement and payment, information and analytical, control and monitoring and legal work. These components ensure timely servicing of debt obligations, risk reduction, increased transparency and maintenance of financial discipline, acting as an operational and functional mechanism for implementing strategic decisions of debt policy.

Conclusions. It is substantiated that public debt administration is a functionally autonomous component of management, which ensures the practical implementation of strategic and tactical decisions. Its effectiveness determines the level of debt sustainability of the state, the quality of risk management and the transparency of debt policy, which creates the basis for macro-financial stability and increased investor confidence.

Keywords: state debt policy, public debt management, public debt administration, debt operations, debt sustainability.

JEL Classification: H63, H61, E62.

Постановка проблеми. У сучасних умовах зростання обсягів державного боргу, ускладнення його інструментальної структури та підвищення чутливості публічних фінансів до макроекономічних і геополітичних ризиків особливої актуальності набуває питання забезпечення ефективності боргової політики держави. Центральним елементом такої ефективності виступає не лише стратегічне управління державним боргом, а й якість його практичної реалізації, що здійснюється через систему адміністративних процедур, інституційних взаємодій та інформаційного супроводу боргових операцій. Водночас у фінансово-економічній науці домінує підхід, за якого всі ці процеси розглядають у межах узагальненого поняття “управління державним боргом”, без належного концептуального виокремлення адміністрування як специфічного операційного рівня боргової діяльності держави.

Для України зазначена ситуація має особливе значення з огляду на високий рівень боргового навантаження, значну частку зовнішніх запозичень, активну взаємодію з міжнародними фінансовими організаціями та підвищені вимоги до фінансової дисципліни й підзвітності у сфері публічних фінансів. У цих умовах ефективне адміністрування державного боргу стає одним із ключових чинників підтримання платоспроможності держави, зниження боргових ризиків, забезпечення довіри кредиторів та узгодженості боргової і бюджетної політики. Відтак наукове обґрунтування сутності та ролі адміністрування державного боргу має безпосередній зв'язок із важливими практичними завданнями удосконалення інституційної архітектури управління публічними фінансами, підвищення прозорості боргової політики та зміцнення боргової безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика управління дер-

жавним боргом достатньо широко подана як у працях українських, так і зарубіжних науковців, що створює ґрунтовну теоретичну базу для подальшого поглиблення досліджень у цій сфері. Водночас аналіз наукових джерел свідчить, що основна увага дослідників зосереджена переважно на стратегічних, інституційних та макроекономічних аспектах боргової політики, тоді як адміністрування державного боргу розглядають опосередковано, без його концептуального виокремлення.

Зарубіжні дослідження, зокрема методичні документи МВФ [1] і МБРР [2], праці М. Н. Ханіф [3], С. Габер, І. Груєвські та В. Габер [4], а також С. Педерсолі та А. Ф. Пресбітеро [5], розглядають управління державним боргом як процес розробки та реалізації стратегій, спрямованих на мінімізацію вартості запозичень і ризиків, розвиток ринку державних цінних паперів та забезпечення боргової стійкості. Водночас у цих роботах адміністративні процедури – облік, планування, контроль, звітність, прогнозування – не виокремлюються як самостійний рівень боргової діяльності.

Українські дослідники, зокрема І. В. Петліна, О. І. Баран та І. А. Чучман [6] вивчають особливості механізму управління державним боргом, з акцентом на інструменти залучення й обслуговування запозичень і координацію боргової та бюджетної політики. Л. О. Петик, О. В. Козачук й І. С. Себестянович [7] аналізують проблеми управління державним боргом України та напрями його оптимізації, приділяючи увагу борговим ризикам, інституційним обмеженням і необхідності вдосконалення боргової стратегії. О. Л. Шелест [8] зосереджується на механізмі управління й обслуговування державного боргу України, фактично торкаючись адміністративних процедур, однак не виокремлюючи їх у самостійне наукове поняття. Г. В. Кучер [9]

розглядає управління державним боргом як систему з чітко визначеними суб'єктами, інструментами та правовими нормами, що створює передумови для ідентифікації адміністративної складової, хоча остання залишається інтегрованою в загальне трактування управління.

Окремі аспекти, близькі до проблематики адміністрування боргу, простежуються у роботах О. М. Воронкової та В. Г. Воленко [10], де досліджено фінансовий контроль за державними запозиченнями, а також у працях М. Разінкової, Г. Філатової, А. Пилипенко, Н. Небаби, О. Фірсова й Ф. Журавки [11] та О. Ю. Шевцової й О. Ю. Короти [12] щодо прогнозування та управління борговим портфелем держави. Т. С. Соколенко [13] акцентує увагу на принципах управління внутрішнім державним боргом, що має значення для формування адміністративних стандартів боргової діяльності.

Таким чином, попри значний науковий доробок у сфері управління державним боргом, залишається недостатньо дослідженим питання теоретичного осмислення та функціонального розмежування адміністрування державного боргу як окремої складової ефективного управління. Саме відсутність чіткого понятійного визначення, систематизації складових та оцінки впливу адміністрування на результати боргової політики зумовлює наукову новизну та актуальність дослідження.

Метою статті є теоретичне обґрунтування змісту адміністрування як складової управління державним боргом, а також визначення його ролі у забезпеченні ефективності боргової політики держави шляхом систематизації наукових підходів, розмежування стратегічного й оперативного рівнів боргової діяльності та формування цілісного уявлення про складові й значення адміністрування державного боргу в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Адміністрування державного боргу відіграє ключову роль у забезпеченні впорядкованості, прозорості та безперервності процесів залучення, обслуговування і погашення боргових зобов'язань держави. Саме на рівні адміністративних процедур, інституційних взаємодій та інформаційного забезпечення формується практична спроможність держави виконувати боргові зобов'язання вчасно та в повному обсязі, мінімізуючи фінансові ризики й витрати бюджету. Від якості адміністрування залежить не лише технічна реалізація боргової політики, а й рівень довіри інвесторів, міжнародних фінансових організацій та інших кредиторів до держави як позичальника.

У працях іноземних науковців та міжнародних фінансових інституцій поняття “управління державним боргом” розглядається як комплексна, багатоаспектна діяльність держави, що охоплює стратегічні, тактичні та операційні рішення у сфері запозичень і обслуговування боргових зобов'язань. Водночас характерною особливістю цих підходів є те, що поняття “адміністрування державного боргу” не виокремлюється як самостійна наукова категорія, а імпліцитно включається до ширшого змісту управління державним боргом.

Так, експерти Міжнародного валютного фонду визначають управління державним боргом як “процес розробки та реалізації стратегії управління державним боргом для залучення необхідного обсягу фінансування, досягнення цілей щодо витрат/ризиків та виконання будь-яких інших цілей управління державним боргом, які міг встановити уряд, таких як розвиток та підтримка ефективного та ліквідного ринку державних цінних паперів” [1, с.5]. У цьому трактуванні управління охоплює не лише стратегічне планування боргової політики, а й практичну реалізацію ухвалених рі-

шень, що передбачає виконання операцій з випуску, розміщення, обслуговування та погашення боргових інструментів. Саме ці дії за своїм змістом відповідають функціям адміністрування державного боргу, хоча окремо не артикулюються.

Подібного підходу дотримуються й експерти МБРР, які трактують управління державним боргом як “процес розробки та реалізації стратегії управління державним боргом з метою залучення необхідного обсягу фінансування за найнижчою можливою вартістю в середньостроковій та довгостроковій перспективі, що відповідає розумному ступеню ризику” [2, с. 10]. Такий підхід передбачає постійний моніторинг боргового портфеля, управління графіками погашення, процентними та валютними ризиками, а також забезпечення своєчасного виконання боргових зобов'язань. У сукупності ці елементи формують операційно-адміністративний рівень управління боргом, який у європейській та міжнародній традиції не відокремлюється термінологічно від загального управління.

У розумінні М. Н. Ханіф управління державним боргом варто розглядати як “процес, за допомогою якого уряд отримує та використовує борг ефективно та результативно” [3, с. 44]. Хоча автор формулює дефініцію доволі узагальнено, з неї випливає, що управління охоплює не лише ухвалення рішень щодо обсягів і форм запозичень, а й забезпечення їхнього належного використання та обліку, що неможливо без розвинутих адміністративних процедур.

С. Габер, І. Груєвські та В. Габер розглядають управління державним боргом через призму “розробки та впровадження стратегії управління державним боргом таким чином, щоб забезпечити своєчасне вилучення коштів для виконання бюджету, а також досягнення цілей, пов'язаних зі встановленням балансу між ризиками та

витратами довгострокового портфеля, а також інших цільових показників, встановлених державою” [4, с. 12]. У цьому контексті адміністрування проявляється як механізм практичної реалізації стратегії, що включає організацію запозичень, управління потоками платежів, координацію дій між державними органами та фінансовими ринками.

Найбільш деталізовано операційний зміст управління державним боргом простежується у підході С. Педерсолі та А. Ф. Пресбітеро, які акцентують увагу на тому, що управління державним боргом охоплює “різні політики та варіанти, спрямовані на збереження стійкості боргу та мінімізацію витрат на запозичення, включаючи структуру погашення боргу, склад зовнішнього та внутрішнього боргу, валютну деномінацію боргових цінних паперів, використання умовних інструментів та відносну пропозицію різних цінних паперів” [5, с. 12]. Фактично йдеться про систему адміністративних і технічних рішень, спрямованих на оптимізацію боргового портфеля, що у національних наукових школах часто ідентифікується як адміністрування державного боргу.

Відтак, узагальнення підходів зарубіжних науковців дає змогу зробити висновок, що в міжнародній науковій і практичній традиції адміністрування державного боргу не виокремлюється як самостійне поняття, а розглядається як невід'ємна складова управління державним боргом. Воно імпліцитно охоплює сукупність організаційних, процедурних, облікових і контрольних дій, спрямованих на реалізацію боргової стратегії держави, забезпечення своєчасного виконання боргових зобов'язань та підтримання боргової стійкості в довгостроковій перспективі.

У вітчизняній науковій літературі дефініція “управління державним боргом” традиційно розглядається в межах фінансової науки як складова державної фінансової

політики та інструмент забезпечення макрофінансової стабільності і боргової безпеки. Аналіз підходів українських науковців свідчить про наявність спільної методологічної позиції: управління державним боргом трактується як цілісна, системна та цілеспрямована діяльність держави, що охоплює всі стадії боргового процесу – від залучення позикових ресурсів до їх обслуговування та погашення. Водночас, як і в іноземних дослідженнях, поняття “адміністрування державного боргу” не виокремлюється як самостійний об’єкт наукового аналізу, а імпліцитно включається до змісту управління.

Так, І. В. Петлін, О. І. Баран і І. А. Чучман інтерпретують управління державним боргом як “цілеспрямовану діяльність держави стосовно залучення та обслуговування як зовнішніх, так і внутрішніх запозичень задля забезпечення оптимального обсягу фінансових ресурсів фінансування потреб держави та забезпечення необхідного рівня боргової безпеки” [6, с. 49]. У цьому підході управління розглядають крізь призму функціональної спрямованості, де ключовими є організація запозичень, обслуговування боргу та контроль за рівнем боргового навантаження. Саме ці елементи за своєю економічною природою формують зміст адміністрування державного боргу, хоча термінологічно автори їх не відокремлюють.

Більш чітко процедурно-організаційний аспект управління простежується у визначенні Л. О. Петик, О. В. Козачук і І. С. Себестянович, які трактують управління державним боргом як “механізм регулювання та контролю за процесом формування, обслуговування, прогнозування та погашення боргових зобов’язань держави відповідно до чинного законодавства” [7, с. 184]. Такий підхід фактично ідентифікує управління з системою адміністративних процедур, що охоплюють правове регулювання, моніторинг, облік і контроль боргових операцій.

Отже, адміністрування державного боргу в цьому контексті розуміється як сукупність регламентованих дій органів державної влади, спрямованих на практичну реалізацію боргової політики.

О. Л. Шелест пропонує більш вузьке, але водночас операційно насичене трактування управління державним боргом як “сукупність заходів держави з виплати відсоткових доходів кредиторам і погашення позик, зміни умов уже випущених позик, визначення умов і випуску нових позик” [8, с. 711]. Такий підхід фактично ототожнює управління державним боргом із поточною адміністративно-операційною діяльністю, яка забезпечує безперервність боргового процесу. Відтак, адміністрування у цьому випадку постає як ключовий елемент управління, що реалізується через конкретні фінансові операції.

Найбільш комплексний і системний підхід подано у працях Г. В. Кучер, яка розглядає управління державним боргом як “систему, впорядковану певним чином сукупністю об’єктів, суб’єктів, методів, важелів, інструментів, норм, стандартів, процедур, регламентованих норм національного та міжнародного права, сформованою з метою оптимізації формування, перерозподілу й використання тимчасово вільних кредитних ресурсів в інтересах реалізації загальнонаціональних завдань і пріоритетів” [9, с. 45]. У такому трактуванні управління державним боргом інтегрує стратегічний, інституційний та операційний рівні. Адміністрування державного боргу в межах цієї концепції розуміється як функціональний компонент системи, що забезпечує реалізацію встановлених правил, стандартів і процедур на практиці.

Отже, узагальнення підходів українських науковців дає змогу дійти висновку, що вітчизняна фінансова наука розглядає управління державним боргом як комплекс

сну систему та процес, у межах яких адміністрування державного боргу не виокремлюється термінологічно, проте змістовно присутнє у вигляді організаційно-правових, процедурних і операційних дій. Адміністрування фактично інтерпретується як практичний вимір управління державним боргом, спрямований на забезпечення реалізації боргової стратегії, дотримання боргової дисципліни та підтримання належного рівня боргової безпеки держави.

На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що у сучасній фінансово-економічній науці відсутній усталений підхід до трактування дефініції “адміністрування державного боргу”, що зумовлено домінуванням більш широкого поняття “управління державним боргом”, у межах якого адміністративні процеси розглядаються імпліцитно. Водночас ускладнення боргових інструментів, зростання ролі інституційної спроможності органів державної влади, підвищення вимог до прозорості та підзвітності боргової політики об’єктивно зумовлюють необхідність концептуального виокремлення адміністрування державного боргу як самостійного поняття.

Ми вважаємо, що адміністрування державного боргу – це систематизована, регламентована нормами національного та міжнародного права сукупність організаційних, процедурних, облікових, прогнозно-планувальних, контрольних і операційних процедур уповноважених органів державної влади, спрямованих на реалізацію стратегії управління державним боргом шляхом забезпечення обліку, обслуговування, погашення й моніторингу боргових зобов’язань держави, а також дотримання встановлених параметрів боргової безпеки. Унікальність запропонованого визначення полягає насамперед у чіткому розмежуванні стратегічного та операційного рівнів боргової політики, адже авторське трактування позиціонує адміністру-

вання як функціонально автономну складову управління державним боргом, що забезпечує практичну реалізацію ухвалених стратегічних рішень, але не формує їх.

На наш погляд, поняття “управління державним боргом” і “адміністрування державного боргу” варто концептуально та функціонально розмежовувати (табл. 1).

Як свідчать дані табл. 1, управління державним боргом є багатовимірним процесом стратегічного й тактичного характеру, орієнтованим на досягнення макрофінансових цілей, зокрема забезпечення боргової стійкості, мінімізації вартості запозичень і контролю ризиків. Натомість адміністрування державного боргу характеризується як операційно-процедурний рівень реалізації боргової політики, що забезпечує виконання ухвалених управлінських рішень у практичній площині. Тому адміністрування державного боргу не є синонімом управління, а виступає його функціональною складовою, без якої неможлива ефективна реалізація стратегічних цілей боргової політики. Таке розмежування має важливе теоретичне та прикладне значення, оскільки створює підґрунтя для удосконалення інституційної архітектури управління державним боргом і підвищення прозорості публічних фінансів.

В академічному дискурсі адміністрування державного боргу доцільно розглядати як операційно-функціональну складову управління державним боргом, що забезпечує практичну реалізацію стратегічних і тактичних рішень у сфері боргової політики. Складові адміністрування державного боргу формують цілісну систему взаємопов’язаних дій, спрямованих на забезпечення безперервності, законності й ефективності виконання боргових зобов’язань держави. Серед таких складових ми виокремлюємо:

1. Обліково-реєстраційну роботу, що полягає у систематичному веденні повно-

Таблиця 1

Сутнісна характеристика понять “управління державним боргом” та “адміністрування державного боргу”*

Критерій	Управління державним боргом	Адміністрування державного боргу
Сутнісна характеристика	Цілісна система стратегічних і тактичних рішень і заходів держави щодо формування, структурування та використання боргових зобов'язань	Сукупність регламентованих процедур і операцій, спрямованих на практичну реалізацію управлінських рішень у сфері державного боргу
Рівень реалізації	Стратегічний і тактичний	Операційний
Мета	Забезпечення фінансування державних потреб за мінімальних витрат і прийнятного рівня боргових ризиків, підтримання боргової стійкості	Забезпечення своєчасного обліку, обслуговування, погашення боргових зобов'язань та дотримання боргової дисципліни
Основні завдання	Розробка боргової стратегії; вибір інструментів запозичень; оптимізація структури боргу; управління ризиками	Облік державного боргу; планування державних запозичень, нарахування та сплата процентів; погашення основної суми боргу; ведення реєстрів; моніторинг і контроль
Інструментарій	Методи управління боргом, форми державних запозичень, боргові інструменти, боргові важелі	Процедури, регламенти, інформаційні системи, звітність, нормативно-правові акти
Суб'єкти реалізації	Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів України (у частині стратегічних рішень)	Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба, уповноважені агенти з обслуговування боргу
Часовий горизонт	Середньо- та довгостроковий	Короткостроковий та поточний
Результат	Формування оптимальної боргової політики та забезпечення боргової стійкості держави	Безперебійне виконання боргових зобов'язань і прозорість боргових операцій

*Складено авторами.

го та достовірного обліку всіх боргових зобов'язань держави, включно з внутрішнім і зовнішнім державним боргом, гарантованими зобов'язаннями, а також умовними зобов'язаннями. Вона забезпечує формування єдиної інформаційної бази щодо обсягів, структури, валютної композиції, строків погашення та вартості обслуговування боргу. Її значення полягає у створенні інформаційного підґрунтя для ухвалення управлінських рішень та забезпеченні прозорості боргової політики.

2. Прогнозно-планувальна робота, яка передбачає підготовку та використання системи коротко-, середньо- та довгострокових прогнозів і планів боргових операцій з метою забезпечення своєчасного та збалансованого виконання боргових зобов'язань держави. Її зміст охоплює прогнозування обсягів майбутніх платежів з обслуговування і

погашення державного боргу, оцінювання впливу макроекономічних параметрів (темів економічного зростання, інфляції, валютного курсу, процентних ставок) на боргове навантаження, а також планування потреб у бюджетних ресурсах для виконання боргових зобов'язань [10, с. 207].

3. Розрахунково-платіжна робота, що охоплює здійснення всіх операцій, пов'язаних із нарахуванням і сплатою процентних доходів кредиторам, погашенням основної суми боргу, виплатами за державними гарантіями, а також виконанням зобов'язань за деривативами та іншими борговими інструментами. Вона забезпечує своєчасність і повноту виконання боргових зобов'язань держави, що є критично важливим для підтримання її платоспроможності, кредитного рейтингу та репутації на внутрішньому й міжнародному фінансових ринках.

4. Інформаційно-аналітична робота, яка забезпечує підготовку систематизованої фінансової, бюджетної та статистичної інформації про стан державного боргу для органів державної влади, міжнародних фінансових організацій, інвесторів і громадськості. Вона охоплює формування регулярної та спеціальної звітності, аналітичних довідок, прогнозних розрахунків боргових виплат. Ця складова є ключовою для підвищення прозорості боргової політики та зміцнення довіри до держави як позичальника.

5. Контрольно-моніторингова робота, що спрямована на постійне відстеження стану державного боргу, дотримання встановлених лімітів, боргових правил і бюджетних обмежень. Вона передбачає аналіз динаміки боргових показників, структури боргу, графіків погашення, рівня боргових ризиків та відповідності фактичних параметрів затвердженим стратегічним орієнтирам [11, с. 87]. Завдяки цій функції забезпечується раннє виявлення потенційних загроз борговій стійкості та формування аналітичних сигналів для коригування управлінських рішень.

6. Юридична робота, яка полягає у забезпеченні дотримання чинного законодавства, підзаконних актів і внутрішніх регламентів у процесі обслуговування й погашення державного боргу. Адміністрування державного боргу передбачає формалізацію процедур укладання боргових угод, виконання контрактних зобов'язань, ведення звітності та документообігу відповідно до національних і міжнародних стандартів. Відтак юридична робота мінімізує нормативно-правові ризики та сприяє підвищенню інституційної дисципліни у сфері публічних фінансів.

Сукупно складові адміністрування державного боргу формують комплексну операційну основу управління борговими

зобов'язаннями держави. Їхня реалізація забезпечує не лише технічну справність боргових операцій, а й інституційну стійкість, фінансову дисципліну та довіру до держави на фінансових ринках, що в сукупності є передумовою ефективної боргової політики та макрофінансової стабільності.

Адміністрування державного боргу відіграє ключову роль у забезпеченні ефективності управління державним боргом, оскільки саме на рівні адміністративно-операційних процесів відбувається практична реалізація стратегічних рішень боргової політики. Управління державним боргом формує загальні цілі, пріоритети та параметри боргової стратегії, тоді як адміністрування забезпечує їх інституційне, процедурне та інформаційне втілення у щоденній фінансовій діяльності держави. Таким чином, ефективність управління державним боргом значною мірою детермінується якістю, узгодженістю та прозорістю адміністративних процедур у сфері боргових відносин.

По-перше, адміністрування державного боргу забезпечує безперервність і своєчасність виконання боргових зобов'язань держави. Чітко налагоджені процедури обліку, реєстрації, обслуговування та погашення боргу мінімізують ризики технічних дефолтів, затримок платежів або порушення умов кредитних договорів. Це, своєю чергою, підвищує довіру кредиторів і інвесторів до держави як позичальника, що є передумовою зниження вартості запозичень і розширення доступу до фінансових ресурсів на внутрішньому та зовнішньому ринках.

По-друге, адміністрування державного боргу створює інформаційно-аналітичну основу для ухвалення управлінських рішень. Систематизований облік боргових зобов'язань, формування достовірної та актуальної статистики щодо обсягу, структури, строків погашення та валютної композиції боргу дають змогу органам управління

об'єктивно оцінювати боргову позицію держави. Наявність якісної інформаційної бази дає змогу здійснювати моніторинг боргових ризиків, прогнозувати динаміку боргового навантаження та коригувати параметри боргової стратегії з урахуванням змін макроекономічного середовища.

По-третє, адміністрування державного боргу безпосередньо впливає на рівень боргових ризиків. Через застосування процедур управління ліквідністю, контролю строків погашення, валютної структури та процентних умов боргових інструментів адміністрування сприяє зменшенню ризиків рефінансування, валютних і процентних ризиків [12]. Ефективна адміністративна підтримка дає змогу своєчасно здійснювати операції з обміну, пролонгації або реструктуризації боргу, що підвищує стійкість боргового портфеля, запобігає накопиченню критичних дисбалансів.

По-четверте, адміністрування державного боргу є важливим інструментом забезпечення фіскальної дисципліни та узгодженості боргової і бюджетної політики. Планування боргових платежів, інтеграція їх у бюджетний процес і контроль за витратами на обслуговування боргу сприяють раціональному розподілу бюджетних ресурсів та недопущенню надмірного боргового навантаження. У цьому контексті адміністрування виступає механізмом зворотного зв'язку між фактичними борговими операціями та стратегічними фіскальними цілями держави.

По-п'яте, через підвищення прозорості та підзвітності адміністрування державного боргу посилює інституційну спроможність системи управління державними фінансами загалом. Регулярна звітність, публікація інформації про стан і динаміку боргу, дотримання встановлених процедур і стандартів управління боргом сприяють зміцненню громадського та парламентського

контролю [13, с. 30]. Це знижує ризики неефективного або опортуністичного використання запозичених коштів, підвищує легітимність боргової політики.

Отже, адміністрування державного боргу є не допоміжним, а системоутворювальним елементом управління державним боргом, який трансформує стратегічні наміри боргової політики у конкретні фінансові дії та результати. Його ефективність безпосередньо визначає рівень боргової стійкості держави, якість управління борговими ризиками та здатність боргової політики сприяти довгостроковому соціально-економічному розвитку.

Висновки. Аргументовано, що адміністрування є критично важливою складовою управління державним боргом, яка забезпечує практичну реалізацію стратегічних і тактичних рішень боргової політики. Саме через адміністративно-операційні процедури формується здатність держави своєчасно та в повному обсязі виконувати боргові зобов'язання, підтримувати довіру кредиторів і мінімізувати фіскальні ризики. Відтак ефективність управління державним боргом значною мірою детермінується якістю його адміністрування.

Аналіз праць зарубіжних і українських науковців засвідчив відсутність усталеного трактування дефініції “адміністрування державного боргу” як самостійного наукового поняття. У міжнародній і вітчизняній науковій традиції адміністрування здебільшого імпліцитно включається до ширшого поняття “управління державним боргом”. Водночас змістовний аналіз наукових досліджень свідчить, що у їхніх межах фактично описано саме адміністративні процедури – облік, планування, обслуговування, моніторинг, контроль та юридичне супроводження боргових операцій.

Доведено доцільність концептуального та функціонального розмежування понять

“управління державним боргом” і “адміністрування державного боргу”. Управління обґрунтовано як стратегічно-тактичний рівень формування боргової політики, тоді як адміністрування визначено як її операційно-функціональну складову. Запропоноване авторське визначення адміністрування державного боргу відзначається унікальністю завдяки чіткому акценту на його регламентованому, системному та інституційно зумовленому характері, а також завдяки розмежуванню завдань формування боргової стратегії та її практичної реалізації.

Систематизація складових адміністрування державного боргу дала змогу показати, що воно формує комплексну операційну основу управління борговими зобов'язаннями держави. Здійснення обліково-реєстраційної, прогнозно-планувальної, розрахунково-платіжної, інформаційно-аналітичної, контрольно-моніторингової та юридичної роботи забезпечує не лише технічну справність боргових операцій, а й інституційну стійкість, фінансову дисципліну та прозорість боргової політики. У сукупності це підвищує боргову стійкість держави та її здатність досягати довгострокових соціально-економічних цілей.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі доцільно пов'язувати насамперед із поглибленим дослідженням інституційної архітектури адміністрування державного боргу в Україні та її відповідності міжнародним стандартам.

Список використаних джерел

1. *Guidelines for public debt management : Accompanying document and selected case studies*. Washington : International Monetary Fund, 2003. 278 p.
2. *Government debt management: Designing debt management strategies*. Washington : The International Bank for Reconstruction and Development, 2017. 102 p.
3. Hanif M. N. *Public debt management*. The Journal of NIPA Karachi. 2002. Vol. 7. No. 4. P. 41–72.
4. Gaber S., Gruevski I., Gaber V. *Public debt management. Perspectives of Innovations, Economics and Business*. 2013. Vol. 13. P. 12–18.
5. Pedersoli S., Presbitero A. F. *Public debt management and private financial development*. Economic Systems. 2023. Vol. 47. Is. 1. URL : <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0939362522000723>.
6. Петлін І. В., Баран О. І., Чучман І. А. Особливості механізму управління державним боргом. *Економіка і управління*. 2018. № 2. С. 48–52.
7. Петик Л. О., Козачук О. В., Себестянович І. С. *Управління державним боргом України: проблеми та напрями оптимізації*. Бізнес-Інформ. 2022. № 11. С. 183–189.
8. Шелест О. Л. *Державний борг України: механізм управління та обслуговування*. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 8. С. 710–715.
9. Кучер Г. В. *Ефективність системи управління державним боргом в Україні*. Фінанси України. 2012. № 6. С. 44–57.
10. Razinkova M., Filatova N., Pylypenko A., Nebaba N., Firsov O., Zhuravka F. *Forecasting Ukraine's external public debt under uncertainty conditions*. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2023. Vol. 6. No. 53. P. 202–216.
11. Воронкова О. М., Воленко В. Г. Концептуальні засади фінансового контролю за державними запозиченнями на місцевому рівні. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2022. № 1. С. 76–98.
12. Шевцова О. Ю., Коротя О. Ю. *Управління борговим портфелем держави*. Ефективна економіка. 2022. № 11. URL : <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/720/728>.
13. Соколенко Т. С. *Поняття та зміст основоположних принципів управління внутрішнім державним боргом в Україні*. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №6. С. 29–31.

References

1. Guidelines for public debt management : Accompanying document and selected case studies. (2003). Washington: International Monetary Fund.
2. Government debt management: Designing debt management strategies. (2017). Washington: The International Bank for Reconstruction and Development.
3. Hanif, M. N. (2002). Public debt management. *The Journal of NIPA Karachi*, 7 (4), 41–72.
4. Gaber, S., Gruevski, I., Gaber, V. (2013). Public debt management. *Perspectives of Innovations, Economics and Business*, 13, 12–18.
5. Pedersoli, S., Presbitero, A. F. (2023). Public debt management and private financial development. *Economic Systems*, 47 (1). Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0939362522000723>.
6. Petlin, I. V., Baran, O. I., Chuchman, I. A. (2018). Osoblyvosti mekhanizmu upravlinnia derzhavnym borhom [Strategic guidelines for tax risk management]. *Ekonomika i upravlinnia – Economics and Management*, 2, 48–52 [in Ukrainian].
7. Petyk, L. O., Kozachuk, O. V., Sebastianovych, I. S. (2022). Upravlinnia derzhavnym borhom Ukrainy: problemy ta napriamy optymizatsii [Public debt management in Ukraine: The problems and directions of optimization]. *BiznesInform – BusinessInform*, 11, 183–189 [in Ukrainian].
8. Shelest, O.L. (2016). Derzhavnyi borh Ukrainy: mekhanizm upravlinnia ta obsluhovuvannya [Ukraine's public debt: management and servicing mechanism]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and Society*, 8, 710–715 [in Ukrainian].
9. Kucher, H. V. (2012). Efektyvnist systemy upravlinnia derzhavnym borhom v Ukraini [The effectiveness of the public debt management system in Ukraine]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 6, 44–57 [in Ukrainian].
10. Razinkova, M., Filatova, N., Pylypenko, A., Nebaba, N., Firsov, O., Zhuravka, F. (2023). Forecasting Ukraine's external public debt under uncertainty conditions. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6 (53), 202–216.
11. Voronkova, O. M., Volenko, V. H. (2022). Kontseptualni zasady finansovoho kontroliu za derzhavnymy zapozychenniamy na mistsevomu rivni [Conceptual foundations of the financial control of government borrowing at the local level]. *Zbirnyk naukovykh prats Derzhavnoho podatkovoho universytetu – Collection of Scientific Papers of the State Tax University*, 1, 76–98 [in Ukrainian].
12. Shevtsova, O.Yu., Korotia, O. Yu. (2022). Upravlinnia borhovym portfelem derzhavy [Management of the state's debt portfolio]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 11. Available at: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/720/728>.
13. Sokolenko, T.S. (2021). Poniattia ta zmist osnovopolozhnykh pryntsypiv upravlinnia vnutrishnim derzhavnym borhom v Ukraini [Definition and meaning of the main principles of internal government debt management]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal Scientific Electronic Journal*, 6, 29–31 [in Ukrainian].